

ДМІТРІЄВ М. Ю.
ст гр. ОЕЕМ-21

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЇЇ РОЛЬ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ

В умовах нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації необхідно посилювати державний контроль за економічною діяльністю всіх суб'єктів господарювання. Основну увагу доцільно приділяти попередженню здійснення економічних правопорушень. Одним із основних видів новітньої економічної злочинності є фальсифікація бухгалтерського та податкового обліку. Створена система аудиторського контролю не дає бажаних позитивних результатів у попередженні цих злочинів. Таким механізмом в експертній діяльності виступає профілактична робота, яка дає змогу виявити типові обставини, що сприяють виникненню злочинів у господарській діяльності, розробити рекомендації щодо їх профілактики, визначити шляхи вдосконалення організації та ведення бухгалтерського обліку і контролю. Розібратись у свідомо відпрацьованих системних фінансових правопорушеннях в умовах, коли фальсифікація бухгалтерського обліку стала основою економічного злочину, без використання спеціальних наукових і практичних знань дуже складно, а часто практично неможливо. Тому, в організації боротьби з економічною злочинністю та підвищенні її ефективності вагому роль може відіграти економічна експертиза.

Економічна експертиза спрямована на вивчення господарської діяльності підприємства, процесів формування фінансових показників за проведеними операціями та правильності відображення їх в обліку. Метою економічної експертизи є виявлення спотворень обліку таких негативних явищ як нестача, допущення збитків, бездіяльність, крадіжки цінностей та інше. У процесі проведення економічної експертизи, аналізується виробнича і фінансово-економічна діяльність підприємства різних форм власності, які понесли збитки, втрати, привласнення товарно-матеріальних цінностей, тощо [4].

Вагомий внесок у розвиток та становлення економічних експертних досліджень зробили вітчизняні та зарубіжні науковці і практики, зокрема, Ф. Ф. Бутинець, М. Т. Білуха, А. А. Ейсман, Ж. А. Кеворкова, Г. Г. Мумінова-Савіна, В. Ф. Світлоока, І. В. Перезовова, О. В. Хомутенко, В. В. Федчишина, А. Р. Шляхов та інші.

Фахівці висловлюють різні погляди щодо характеру, наукових основ експертизи в цілому та її часткових аспектів. Розкрити та зрозуміти сутність економічної експертизи можна на основі теоретичних засад, які ґрунтуються на спеціальних знаннях експерта. Такими складовими є предмет, об'єкти й методи експертного дослідження, які мають розглядатись системно.

В науковій літературі немає однозначної думки щодо предмета економічної експертизи (табл.1). На жаль, це приводить до того, що часто здійснюються необґрунтовані відмови у її призначенні, а часом і до її заміни іншими формами використання бухгалтерських знань, а саме – проведення документальних ревізій чи аудиторських перевірок.

Таблиця 1

Трактування сутності предмету економічної експертизи різними науковцями*

№ з/п	Автор	Зміст
1.	Н. Т. Білуха [1]	Предметом судово-бухгалтерської експертизи є господарські операції та достовірність їх відображення в системі бухгалтерського обліку і звітності, які стали об'єктами розслідування і судового розгляду правоохоронними органами і вимагають спеціальних знань експерта-бухгалтера для встановлення істини
2.	І.В. Перезова [5, с. 114]	Предмет дослідження економічної експертизи - це зафіксовані на документальних носіях, включені в процес господарсько-практичної діяльності фізичних та юридичних осіб сторони, якості та відносини об'єкта (емпіричні факти), що досліджуються експертом-економістом з певною метою у визначених умовах.
3.	В.Ф. Світлоока [6]	Предметом дослідження економічної експертизи, можуть бути не окремі операції, а окремі види діяльності досліджуваного суб'єкта або вся його діяльність взагалі.
4.	О.В. Хомутенко [8]	Предметом судово-економічної експертизи є фактичні дані, які містяться в об'єктах дослідження.

*Примітка. Складено автором

Щодо економічної експертизи, то її предметом є експертне завдання, яке необхідно вирішити експерту в процесі дослідження, за

результатами якого на основі відповідного обсягу спеціальних знань із використанням засобів і методів, що знаходяться в його розпорядженні, складається висновок.

Сутність економічної категорії «об'єкт» в економічній експертизі, слід розглядати як з боку науки, так і практики. З наукової точки зору, об'єкт економічної експертизи – це рід (вид) об'єктів, категорія предметів, що характеризуються загальними властивостями. У практичній експертній діяльності об'єкт – це певний предмет, який надходить на дослідження експерту.

Розглянувши наукову, спеціальну, економічну літературу, а саме питання щодо об'єкта економічної експертизи, думки науковців подано у таблиці 2.

Таблиця 2

Трактування сутності об'єкта економічної експертизи різними науковцями *

№ п/п	Автор	Зміст
1	Н. Т. Білуха [1]	Об'єкт економічної експертизи - це джерело фактичних даних, носій інформації про факти, що становлять предмет експертизи
2	Ж.А. Кеворкова [2, с. 92]	Об'єктом економічної експертизи є відповідні джерела відомостей, носії інформації, що направляються експерту і піддаються їх документальному дослідженню для підтвердження правильності відображення здійснених господарських ситуацій в системі економічної інформації з метою встановлення достовірності наявності цієї інформації в первинних документах, облікових регістрах і фінансовій звітності для встановлення обставин, що входять в предмет економічної експертизи
3	І.В. Перезовова [5, с.113]	Об'єкт дослідження економічної експертизи - це частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі є предметом практичної і теоретичної діяльності фізичних та юридичних осіб.
4.	В.В.Федчишина [7],	Об'єктом судово-економічної експертизи є перелік документів та облікових регістрів з відображеними в них господарськими операціями, які стали предметом розслідування чи розгляду в суді.
5	О.В. Хомутенко [8]	

*Примітка. Складено автором.

Експерту при проведенні експертного дослідження доводиться мати справу не з самими фактами господарського життя, бізнес-процесами, явищами, а з їх відображенням в системі економічної інформації, що формується економічним суб'єктом. Отже, в широкому сенсі під об'єктом економічної експертизи слід розуміти матеріальний носій інформації про фактичні дані, пов'язані з предметом експертного дослідження.

Експертиза — це спосіб аналізу причинно-наслідкових зв'язків не тільки стосовно того, що вже відбулося, але й того, що очікується, має або може відбутися; це спосіб пізнання певної реальності у тих випадках, коли ця реальність не піддається прямому вимірюванню, обрахуванню і взагалі якому завгодно «об'єктивному дослідженню» [3, с.119].

Під економічною експертизою доцільно розуміти вид наукової експертизи, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка стану економічної діяльності досліджуваного об'єкту. Доцільно зауважити, що є ще інші економічні послуги споріднені з економічною експертизою, зокрема: аудиторська перевірка, ревізія, оцінка бізнесу. За напрямками досліджень економічна експертиза поділяється на: судово-бухгалтерську експертизу, фінансово - економічну експертизу; фінансово - кредитну експертизу .

Бухгалтерська експертиза досліджує документи бухгалтерського, податкового обліку та звітності. Фінансово-економічна проводить дослідження документів про економічну діяльність підприємств та організацій. Фінансово-кредитна аналізує документи фінансово-кредитних операцій. Кожний напрям дослідження економічної експертизи має свій предмет та завдання.

Щодо поняття «послуга економічної експертизи», то це вид інтелектуальних послуг, спрямованих на вирішення внутрішніх проблем економічних систем з метою вдосконалення їх системи управління. Додатковими ознаками цієї послуги є віднесення її до таких, що потребують праці висококваліфікованих фахівців, платних та періодичних [3, с.121].

На сучасному етапі удосконалення економіко-контрольних знань, економічна експертиза потребує оновлення й розширення існуючої системи загальних та професійних понять, у використанні їх для створення єдиної концепції її наукових основ. Це важливо для подальшого розвитку загальної і прикладної теорії та аналізу й

вдосконалення діючої практики економічної експертизи.

При нестабільній соціально-економічній і політичній ситуації, сьогодні, доцільно здійснювати контроль не тільки після проведення господарських операцій, а й до їх здійснення. Це дозволить попереджати факти економічних зловживань.

Література:

1. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник / М. Т. Білуха – К. : Воля, 2004. – 656 с.

2. Кеворкова Ж. А. Объекты экспертного исследования как компоненты предмета экономической экспертизы / Ж. А. Кеворкова // Учет, анализ, аудит : международ. научно-практ. журнал. – 2014. – № 1. – С. 91 - 96.

3. Литвин З. Б. Економічна експертиза як функція попередження економічних злочинів / З.Б. Литвин // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – № 6 (12). – 2017. – С.118-122.

4. Литвин З. Б. Сутність та особливості послуг з економічної експертизи / З. Б. Литвин // Реалізація політики модернізації економіки в умовах державно-приватного партнерства: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 3 листопада 2017 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. – 164 с.

5. Перезовова І.В. Теоретичні та організаційні засади економічної експертизи в управлінні підприємствами: дис.д-ра екон. наук: 08.00.04, ІНТУНГ – Івано-Франківськ, 2014. – 466 с.

6. Світлоока В. Ф. Місце економічної експертизи у сфері економічних відносин [Електронний ресурс] / В. Ф. Світлоока // Управління розвитком. – 2012.

7. Федчишина В. В. Методика судово-бухгалтерської експертизи і підходи до визначення [Електронний ресурс] / В. В. Федчишина. – Режим доступу: eztuir.ztu.edu.ua/1786/1/36.pdf

8. Хомутенко О. В. Про предмет і об'єкт судової економічної експертизи / О. В. Хомутенко, С. В. Кудряшова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2010. – Вип. 10 – С. 553-561.